

“Devlet Resim ve Heykel Sergisi,,ne Devletin ilgisi

Hamit Görel
RESSAM

Her yıl Ankarada açılması Türk resminin güzel bir geleneği niteliğini alan Devlet Resim ve Heykel Sergisinin bu yıl İzmir ve İstanbulda da tekrarı plâstik san'at severlerimiz ve aydınlarımız için beklenmedik bir sürpriz oldu. Kültür ve sanat olaylarının kıt olduğu şehrimizde bu yoksunluk sergiye eser veren sanatçılarımız kadar bu sergiyi bir sanat festivali gibi özleyen aydınlarımız için bir üzüntü yaratmıştı yıllardır. Bunun baş nedeni yersizliğe bağlanır.

20 yıldır oradan oraya atıla atıla göçebelikten bir türlü kurtaramadığımız bu ulusal sergimizin alın yazısını başına kondurduğumuz «Devlet» sıfatı bile değiştirememiştir.

Atatürk'ün sağlığında Ankara Türk Ocağının büyük ve ihtişamlı salonlarında açılan Resim ve Heykel sergilerimizin onun ölümünden sonra gelenlerin kayıtsızlığı yüzünden okul, oda ve koridorlarına tıkıştırılmak zorunda kaldığını görüyoruz.

Türk ressamının bir yıllık emeğini getirdiği bu nitelikte bir sergiye koskoca Türkiye Cumhuriyetinde yer bulunamaması olur şey değil. Futbol için stadyum ne ise resim için de sergi salonu odur. Stadyumsuz futbol olamayacağı gibi sergi salonuz da resim olmaz. Milyonlar harcayarak stadyumlar, kapalı spor salonları, yüzme havuzları yaptık ama bir ruh terbiyesi demek olan sanatımız için 30 yıldır bir Sergievi yapamadık...

OYSA...

Oysa «Devlet Resim ve Heykel Sergisi» denince binasıyla, bütçesiyle, yönetimiyle dört başı mâmur bir Devlet Kurulu ge lir akla. Devletin sergisi de baş ka türlü olur muya?.. Ama işte oluyor ve Türkiye çapında ulusal bir sanat kurulu olması gereken bu Devlet sergisi bundan üç yıl öncesine kadar bir aile bütçesiyle yönetiliyordu.

Bütçe müzakerelerinde Güzel Sanatlar Müdürü hesaplarıyla birlikte mecliste bulunup en aşağı 500,000 istemiş... Sayın maliyecimiz hesaba kitaba bakmazmış bile.. (Gegen yıl ne kadar mı? 20,000 mi, koyun yine 20,000) dermiş ve böylece 20,000 konmuş... Güzel Sanatlar Müdürü de boynunu büküp Meclisten ayrılmış...

O sıkıntılar,o perişanlıklar, satın alınacak resimlere para

bulamamalar gene devam edecek. 25 yıldır fiatların nasıl baş döndürücü bir hızla arttığını, resim malzemesinin nasıl ateş pahasına yükseldiğini düşünmeden koskoca Devlet Kurulunu bir aile bütçesiyle geçinmeye zorlamak...

Sormak isterdim o sayın maliyecimize, «Siz de 25 yıl önceki aile bütçesiyle mi geçiniyorsunuz bugün?» diye. Beden Terbiyesi Teşkilâtına seve seve milyonlar harcayana Yüce Devletimiz resme ve ressama geldi mi kesesinin ağzını hemen kısmakta ve milletimizin fakirliği üstüne uzun bir nutuk çekmektedir bize.

FİYATLAR YÜKSEK Mİ?

Bir de Devlet sergisine verilen eserlere yüksek fiyat konduğu söylentisi üzerinde durulmuş. 5-6 yıl önce duyulmaya başlayan bu söylenti yayıla yayıla sonunda meyvasını vermiş ve Devlet Sergisinin satın alınan eserlerde yarı yarıya indirim yapmak âdet olmuştur. Bu iddiayı ortaya atan Ankaradaki sanatçı arkadaşımızın dayanağı şuydu: «Kimi ressamların eserlerine yüksek fiat koymaları yüzünden bizim eserlerimizi satın alacak para kalmıyor.»

Koskoca Devlet Sergisi için bütçeye konan paranın azlığından ve yetmezliğinden yakına cağı yerde yanlış bir hesapla sanatçının eserine koyduğu fiyatın yüksekliğinden dert yaması ters bir anlayıştır.

Evet her yıl eserlerine anormal fiyatlar koymakta söhret bulan bir iki sanatçı dışında konan fiyatlar hiç de yüksek sayılmamalıdır.

Bir opera sanatçısının üç ayda aldığı parayı hayatının 30 yılını başarı ile Türk resmine harcamış bir sanatçının bir yıllık emeği karşılığı istemesini çok görmek hangi sosyal adalet ölçüsüne göre hesaplanıyor, zaten resim sanatı nasıl olursa olmuş sanatların en ucuzu olarak tanımlanmıştır.. Bir de kalıp daha da ucuzlatmak ve eser fiyatlarının yarı yarıya indirilmesine sebep olmak?..

Heykel ise yabancı sanatçılara yaptırılan anıt fiatları ölçüsüne göre ayarlandığı için pahalı bir sanat olarak yerleşmiştir

memleketimizde. Hiç siz yüz bin liralara yaptırılan anıtlara pahalı dendiğini duydunuz mu? Oysa 10 metre karelik bir tabloya 10,000 lira çok görülmektedir.. ama Devlet Resim Sergisinde ressamın eserine koyduğu fiyat sadece o eserinin fiyatı değil bir yıllık emeğinin karşılığıdır.. hattâ memleket sanatçısının hükümetten istediği bir haktır.. hattâ hattâ hükümetin sanatçıya vermesi gereken bir primdir.

İkinci dayanak olarak (Dışarda bu fiyata satabilir mi?) deniyormuş. Doğru, aslında değil bu fiyata, yarı fiyatına da alıcı zor bulur.. memleket gerçeği bu.. bir hediye metai olmaktan kurtulamamış daha da uzun yıllar kurtulamayacaktır resim sanatı memleketimizde.. Ama şunu da belirtelim ki, resmimi dışarda bu fiyata satamıyor veya resim piyasası düşük diye sanatçının eserini ucuzla kapatmak isteyen bir tablo tüccarı da değildir devlet. Tersine onu koruyacak, ona çalışma imkânı ve sahaları hazırlayacak, onun geçim derdiyle karşı karşıya kalıp yıpranmamasına ve toplum içinde yok olup gitmesine çalışacaktır. Ortaya başarılı bir eser çıkarmış olan bu sanatçıya neden altı ay geçineceği bir para vermeyelim? Hattâ Devlet Sergisinin birinci ödülünü kazanan yılın sanatçısına istediği memlekette bir yıl kalıp çalışması için neden bir prim tanınmasın?

ESER SEÇİMİNİN İÇYÜZÜ

Şimdi gelelim eser seçiminin içyüzüne: Satın alınan eser listesini dikkatle inceleyecek eserden çok isme, hattâ önceden hazırlanmış ve tesbit edilmiş listedeki isimler üzerinde durulduğu hemen göze çarpar.. bu liste her yıl jüri olma şansını tekelinde bulunduranların cebindedir.

Birinci plânda satın alınması, ne yaparlarsa yapsınlar, gerekli olanlar. Bunlar 3 reyde bırakılmazlar ve (ne yapayım ben reyimi verdim) deyip geçitirilemezler.. ne yapıp yapıp 4 ile 7 arasında rey sağlamak zorunluğuna vardır bunlara.. Böyle olursa ertesi yıl jüri üyesi olma hülyasına da veda edebilecekleri bilirler.. İkinci plânda eş ve dost resimleri gelir. Onlara da satın alınmaları için yeter rey sağlandıktan sonra dır ki sıraya satın alınıp alınmaması, kendisi için o kadar önemli olmayan ikinci plândaki eserler girer.

Bunlar arasında eserleriyle tanınmış sanatçılar da vardır. Ama, en hararetli tartışmalar bu eserler üzerinde yapılır ve bir heyecan dalgası yaratılır saatlerce. Devlet Resim ve Heykel Sergisinde isimler üzerinde değil, eserler üzerinde nasıl bir titizlikle durulduğu ve nasıl dürüst bir seçim yapıldığı süsünü, hissini ve inancını vermek için yapılır.

Açıkçası kitaba uydurulmuş bir yatırım ve bir oy avcılığıdır bu. Yıllar yılı jüri olmanın kazandırdığı tecrübe ve ustalıklarla oynanan böyle bir oyunda hakkı yenenlere karşı kullanıla kullanıla artık bayatlamış klişe mazeret hazırdır:

«Vallahi kardesim biliyorsun.. her jüri üyesi gibi benim de tek reyim var.. ben reyimi verdim sana!»

Ama gel gör ki bütün bu teminata rağmen satın alınması için gerekli rey adedini dolduramadığı için satın alınmayanlar arasında kalmıştır eser.

Böyle bir cevap karşısında sanatçı işin iş yüzünü bilmediği için bu sözlere inanır ve boyununu bükerek yeniden uzun bir yılın çilesine katlanmak üzere evine döner ve orada geçim sıkıntısı içinde kocasının getireceği müjdeyi merak ve heyecanla bekleyen karısını ve çocuklarını karşısında bulur.. ne desin?. O kadar inandığı ve güvendiği sanatı nasıl oldu da bu yıl ihanet etmişti ona!.. Acı gerçeği açıklar.. ev bir matem içindedir.. bütün hesaplar suya düşmüştür.. bütün umutlar gelecek yıla kalmıştır.. ama gelecek yılın da neler getireceği bilinmez ki. Oysa ötede kart-postal adilğinde bir resim 7 reyle satın alınmıştır.. ve bir jüri üyesi sayın eşiyle beraber 7 şer reyle eserlerini satmanın tatlı huzuru içinde yeni yıla hazırlanmaktadır.

O kadar büyük umudlarla başladığımız memleket çapında böyle bir sanat kuruluşunun her yıl daha iyiye, daha mükemmele, daha ideale doğru ilerlemesi gerekirken sanata ve sanatçıya yararlı olmaktan çok kişisel görüş ve anlayışın kurbanı olmasını büyük bir üzüntü ile izliyor ve yeni bir yönetmeliğin bir an önce hazırlanmasını istiyoruz.

Futbolumuz için nasıl ecnebi hakem getirtiyorsak, Devlet Resim ve Heykel Sergisi için neden ecnebi jüri getirtmiyoruz? Dostlukların, düşmanlıkların, kıskançlıkların yanında kendi çıkarının da bahis konusu olduğu böyle bir dâvada yerli jürinin beşeri zaaflarına kapılmaması çok güçtür.

Dünyanın neresinde görülmüştür, bir jüri üyesinin birinci ödülü kazanmasını ve hattâ eseriyle katıldığı bir sergiye jüri olarak seçilmesi ve rey vermesini. Hiç duydunuz mu milyonluk bir mimarî yarışmaya eseriyle katılan bir mimarın jüriye alındığını ve eserinin kazandırıldığını?